

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Våren 2012

Lärarytbildningen

”Det finns möjligheter med alla elever”

Om blivande idrottslärares förväntningar –
med fokus på mötet med elever med muslimsk bakgrund

Författare
Camilla Levenstad

Handledare
Sinikka Neuhaus

www.hkr.se

”There are possibilities with all Students”

PE-teachertrainee’s Expectations – with focus on Students with Muslim background

Abstract

Syftet med denna uppsats är att ta reda på vilka förväntningar blivande idrottslärare har på sitt framtida yrke och hur deras funderingar och förberedelse kring att möta elever med muslimsk bakgrund ser ut. För att ta reda på detta har jag gjort en kvalitativ undersökning där jag har intervjuat nio blivande idrottslärare, i åldern 24-40 år, om deras förväntningar på sitt framtida yrke med fokus på mötet med elever med muslimsk bakgrund.

I uppsatsen tar jag upp tidigare forskning och ger bakgrundsfakta om islam i Sverige med särskild tonvikt på det som eventuellt kan ha betydelse i mötet mellan elever med muslimsk bakgrund och den svenska skolan. Jag gör även en diskussion kring det som framkommit i intervjuerna och som redovisas i den empiriska delen. Där lägger jag in mina egna funderingar i ämnet och det framkommer hur jag ser på uppsatsens innehåll och då framförallt på resultatet av intervjuerna.

Det jag har kommit fram till är att idrottslärarstudenter anser att de känner sig rustade för sitt kommande yrke och mötet med elever med muslimsk bakgrund och kultur, trots att de inte har fått tillräcklig utbildning inom området ”att möta alla elever”.

Ämnesord:

Svenska skolan, förväntningar, islam, blivande idrottslärare, kulturkrockar.

Innehållsförteckning

Del 1

1. Inledning	7
1.2 Syfte.....	8
1.2.1 Frågeställningar.....	8
1.3 Metod	9
1.3.1 Val av metod.....	9
1.3.2 Urval.....	9
1.3.3 Tillvägagångssätt.....	10
1.3.4 Reliabilitet och validitet.....	10
1.3.5 Disposition.....	11

Del 2

2. Forskningsöversikt lärarförväntningar och syn på lärarutbildningen.....	12
2.1 Forskningsöversikt islam.....	13
2.2 Islam i Sverige och den svenska skolan.....	15
2.3 Religion och kulturtradition i vardagen.....	16
2.4 Utanförskap och arbete.....	16
2.5 Tradition och hemland.....	17
2.6 Familjen.....	17
2.7 Föräldrar – barn.....	17
2.8 Ungdomarna.....	18
2.9 Hemmet och skolan.....	18
2.10 Syn på kropp och hälsa.....	19
2.10.1 Slöjan.....	20
2.10.1.1 Slöjan i Sverige.....	20
2.11 Svenska skolan.....	20
2.12 Kurs- och läroplanerna.....	21
2.13 Skolgången.....	22
2.14 Idrott.....	23
2.14.1 Idrottsläraren.....	24
2.14.2 Idrott och islam i den svenska skolan.....	24
2.15 Skolan – idrott – islam.....	24
2.15.1 Ramadan.....	24
2.15.2 Bönen.....	25

2.15.3 Lärare – elev.....	25
2.15.4 Inte bara negativt.....	25
Del 3	
3. Empirisk del.....	27
3.1 Förväntningarna på lärarrollen i allmänhet.....	27
3.2Förväntningarna kring mötet med elever med muslimsk bakgrund.....	28
3.3 Möjligheterna.....	28
3.4 Verksamhetsförlagd utbildning.....	29
3.5 Utbildning om den religiösa minoriteten islam.....	30
3.6 Synen på att möta alla elever.....	30
3.7 Känner de sig säkra inför sin uppgift som lärare?.....	31
4. Sammanfattande diskussion.....	32
4.1 Slutsats.....	35
4.2 Vidare forskning.....	36
5. Litteraturförteckning.....	37

1. Inledning

”Min pappa tillåter inte det.” Det påståendet mötte jag och min handledare, under min verksamhetsförlagda utbildning, när vi meddelade klassen att nästa idrottslektion skulle ägnas åt simundervisning i badhuset. Detta var på en gymnasieskola och den kvinnliga eleven var av muslimsk härkomst. Enligt henne gick familjens muslimska tro inte att kombinera med skolans policy om gemensam simundervisning. Eleven hänvisade till sin far som, enligt henne, inte tillät gemensam, könsblandad simundervisning med tanke på den avklädda situationen. Detta ledde till att handledaren gick till badhuset efter stängningsdags, på sin fritid, för simundervisning med flickan och då var även hennes pappa närvarande. Dagen efter diskuterade min handledare och jag den uppkomna situationen i idrottsläroarbetslaget. Vi diskuterade bland annat om detta var ett stort problem och vad läraren egentligen var skyldig att göra i en situation som denna. Eftersom det bara var denna flicka på skolan som inte ville vara med på simundervisningen löstes det genom att hon vid ett tillfälle var tvungen att visa att hon var simkunnig för att sedan slippa denna typ av undervisning. Vid senare tillfällen för simundervisning fick eleven utföra någon annan form av idrottsaktivitet, till exempel styrketräning. När jag i efterhand har tänkt på situationen har jag funderat över hur man hade gjort, från skolans sida, om det funnits många elever med liknande önskemål.

Utifrån de frågor som väcktes av ovan beskrivna händelse men också med den samhällsutveckling, där islam idag är ett påtagligt inslag i dagens mångkulturella Sverige, i åtanke, har jag valt ämnet för denna uppsats. Givetvis hade fokus för uppsatsen kunnat vara på mötet mellan elever med annan kulturell bakgrund och den svenska skolan. Jag har dock valt att koncentrera mig på elever med muslimsk bakgrund eftersom jag anser att detta innebär en möjlighet att mer konkret se närmre på hur mötet kan se ut.

Det är svårt att avgöra hur många muslimer det finns i Sverige eftersom det enligt svensk religionsfrihetslag är förbjudet att registrera vilken religion människor tillhör. De beräkningar som gjort uppskattar att det finns mellan 250 000 och 450 000 muslimer i Sverige. Att siffrorna varierar så stort beror på hur detta med att vara muslim definieras (Stenberg, 2005, s. 165). Det är svårt att definiera vem som är muslim på grund av att det finns etniska, kulturella, religiösa men även politiska definitioner. En bred definition av en muslim tar sin utgångspunkt i bakgrundsfaktorer som etnicitet och kultur (Roald, 2005, s. 283).

Mitt intresse fokuserar på hur väl förberedda studenterna som läser till idrottslärare är på att möta en verklighet där ovan beskrivna situation eller liknande kan uppkomma och vad deras förväntningar är inför detta. Vad har de mött under den verksamhetsförlagda utbildningen? Har utbildningen berört ämnet på något sätt? Har de ens tänkt tanken på vad som väntar på andra sidan examen? Har de några strategier för att lösa problem som kan uppstå?

Eftersom det är väldigt lite skrivit om skolidrott och islam tyckte jag det var spännande att göra en undersökning inom ämnet. I idrottslärarnas egen tidning, *idrott & hälsa*, är där inte en enda artikel skriven om det från 2004, till dags dato. I övriga böcker om svenska skolan och islam är idrotten oftast bara nämnd i korta ordalag och i böckerna om skolidrott är inte islam eller övriga religiösa minoriteter nämnda alls.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att ta reda på vilka förväntningar blivande idrottslärare har på sitt framtida yrke och hur deras funderingar och förberedelse kring att möta elever med muslimsk bakgrund ser ut. Detta syfte är valt utifrån att detta är en kunskap som kommer att vara relevant för de flesta lärare som idag utbildar sig och som kommer att vara verksamma inom den svenska skolan i framtiden. Nyttan med denna studien är att hjälpa dem på vägen.

1.2.1 Frågeställningar

För att uppnå syftet med denna uppsats kommer jag att arbeta utifrån följande frågeställningar:

- Vilka förväntningar har blivande idrottslärare på sin framtida lärarroll?
- Vilka förväntningar har de och hur välförberedda känner sig blivande idrottslärare inför mötet med elever med muslimsk bakgrund?
- Vilka problem och möjligheter tror de att detta möte kan tänkas leda till?
- Har deras utbildning väckt några tankar kring ämnet?

1.3 Metod

1.3.1 Val av metod

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ studie, med en semistrukturerad intervjuform, för att uppnå målet med mitt syfte. Detta för att man vid en kvalitativ undersökning får en djupare kunskap än vad man får vid en kvantitativ (Patel och Davidsson, 1991, s. 118). Den kvalitativa undersökningen har också fördelen att möjliggöra en större öppenhet (Kvale, 1997, s. 82). En semistrukturerad intervju kännetecknas av att det varken är ett öppet samtal eller ett strukturerat frågeformulär (Kvale, 1997, s. 32). Det är ett samtal som håller sig till ett visst tema och som har förberetts med förslag på frågor (Kvale, 1997, s. 32). Intervjun blir ett medel för intervjuaren att genom utvalda frågor och lyhört lyssnande få tillgång till relativt oprövade kunskaper (Kvale, 1997, s. 13). Forskningsintervjun skiljer sig från ett vardagssamtal genom en ökad medvetenhet om innehållet och ett mer kritiskt förhållningssätt till det som sägs (Kvale, 1997, s. 26). Det är under intervjusituationen möjligt att se och följa upp reaktioner på frågor som ställs vilket är en fördel. Utrymme finns också till att förklara och tydliggöra vad som efterfrågas. Graden av generaliserbarhet är förvisso inte stor men mitt fokus har inte legat på att få ett statistiskt underlag. Just när det kommer till ämnet religion och islam riskerar enkäten som genre att reproducera stereotyper och detta har inte varit av intresse för undersökningen.

1.3.2 Urval

Jag har valt att intervjua blivande idrottslärare eftersom jag var nyfiken på hur de ser på sin framtida yrkesroll samtidigt som jag ville undersöka om de hade funderat kring samma frågor som jag själv gjort under min utbildning. Jag intervjuade nio blivande idrottslärare på två högskolor i södra Sverige. Jag valde skolorna utifrån geografisk närhet samt att den ena skolan är placerad i en storstad(skola1) och den andra i en mindre stad(skola 2) vilket kan möjliggöra olika infallsvinklar från informanterna. Urvalsprocessen gick till så att jag tog kontakt med högskolorna för att få tillgång till mailadresserna till studenterna och gjorde sedan ett utskick till dem personligen. De som svarade och var positiva till att bli intervjuade utgjorde sedan de nio som intervjuades. Namnen är fingerade:

- Kerstin; 40 år, läser termin 7 på skola 2
- Martin; 24 år, läser termin 7 på skola 2
- Sara; 28 år, läser termin 10 på skola 1
- Jonas; 25 år, läser termin 7 på skola 2

- Lina; 28 år, läser termin 8 på skola 2
- Per; 24år, läser termin 7 på skola 1
- Magnus; 27 år, läser termin 7 på skola 1
- Josefin; 24 år, läser termin 7 på skola 1
- Daniel; 28 år, läser termin 9 på skola 1

Intervjuerna genomfördes på skilda platser beroende på var det passade studenterna bäst och tog ungefär 30-40 minuter att genomföra. Svaren spelades in med hjälp av mobiltelefonen samtidigt som jag förde stödanteckningar. Innan intervjuerna påbörjades berättade jag för dem som skulle intervjuas på vilka sätt som dennes svar kommer att användas eftersom detta alltid bör göras. Enligt etisk korrekthet kan svaren antingen lämnas konfidentiellt eller inte (Patel och Davidsson, 1991, s. 70). Den intervjuade informerades om att denne skulle anonymiseras. När man anonymiserar tydliggörs att informanten blir mer generell än den individ man intervjuat. Detta ligger i språkets natur men förstärks då man fråntar en person dennes namn och utelämnar information. Svaren från informanterna är dock inte tänkta som statistisk representativa men jag hoppas att deras verbaliserade förväntningar kan uppfattas som trovärdiga och intressanta.

1.3.3 Tillvägagångssätt

Intervjufrågorna har jag utarbetat med mitt syfte och frågeställningar för uppsatsen i åtanke. Genom att försöka undvika direkta frågor (Kvale, 1997, s. 124) som man, i princip, undkommande kan svara ja eller nej på har jag försökt få de intervjuade personerna att öppna sig själv och få lov att tänka fritt utan styrning. Detta har också gjort att jag har kunnat läsa in deras reaktioner när frågan ställts och se hur tankearbetet har gått igång innan frågan har besvarats. I vissa fall har jag även använt mig av uppföljningsfrågor (Kvale, 1997, s. 124) för att kunna följa upp en linje i det som den intervjuade börjat nysta i. Avslutningsvis har jag gett den informerade möjlighet att lägga till information om så önskades (Patel och Davidsson, 1991, s. 73).

1.3.4 Reliabilitet och validitet

Ordet validitet betyder styrka och används i dessa sammanhang för att mäta om forskaren faktiskt undersöker det som är meningen (Kullberg, 1996, s. 73). God validitet innebär att man lyckats med detta (Kullberg, 1996, s. 73).

Reliabilitet är ett mått som visar på noggrannheten och säkerheten i undersökningen för att utesluta att undersökningen inte har skett slumpmässigt (Kullberg, 1996, s. 73).

Validitet och reliabilitet hänger samman i viss mån och detta gör att man inte kan fokusera bara på den ena. En hög reliabilitet för en studie behöver inte betyda att validiteten blir detsamma men låg reliabilitet ger alltid låg validitet. Slutligen är det så att total reliabilitet ger total validitet (Patel, R och Davidson, B, 1991, s. 99). Under arbetets gång har begreppen validitet och reliabilitet återkommit som ledord i det konkreta arbetet med uppsatsen. Begreppen bidrar till att medvetandegöra arbetsprocessen.

1.3.5 Disposition

För att syftet med uppsatsen skall uppnås har arbetet disponerats på följande sätt: forskningsöversikten ger en överblick över vad som är skrivit i ämnet sedan tidigare. Detta material används i den teoretiska delen för att ge läsaren en bakgrund för att kunna förstå den empiriska delen av uppsatsen. I den empiriska delen läggs undersökningen fram och denna diskuteras sedan i diskussionen tillsammans med de andra delarna för att få en helhet. Det är även här som slutsatserna för undersökningen dras. Avslutningsvis sammanfattas uppsatsen.

2. Lärarförväntningar och syn på lärarutbildning

De senaste åren har lärarrollen genomgått stora förändringar och den har förlorat sin tidigare höga status. Idag får varje lärare på egen hand arbeta hårt för att få respekt för sin yrkesroll (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 11) och man måste förtjäna den (Normell, 2002, s. 42). Detta bottnar i att skolan inte längre har monopol på kunskap (Normell, 2002, s. 42) utan det blir istället lärarnas personliga erfarenheter och intressen som eleverna eftertraktar (Normell, 2002, s. 43). Att lärarna har en central roll för sina elevers lärande kan vara både betungande men även stimulerande (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 12). Läraren är inte längre den person som ska ”lära ut” det som eleverna ska lära sig utan istället ska läraren handleda eleverna till ställen där kunskap finns att hämta. Ordet pedagog kommer från grekiskans pais som betyder barn och agogos som betyder ledare och under antiken användes det till de slavarna som följde barnen till skolan. Det handlade alltså om att följa barnen till kunskapen (Normell, 2002, s. 41).

Idag förväntas det mer av en lärare än att man ska vara den som förmedlar sin kunskap till eleverna. Eftersom samhället förändras i snabb takt måste dagens lärare förändras med det och ständigt vara beredda på förnyelse och förändringar. Flexibilitet, god samarbetsförmåga, lyhördhet och etiskt handlande är ledord för lärare i denna ständiga förändring. Det nya mångkulturella samhället ställer också andra krav än tidigare liksom informationstekniken gör (Åberg, 2008, s.11). Redan under utbildningen förväntas de blivande lärarna vara aktiva och ansvarstagande genom att ”skapa sin utbildning själv” och att ta ansvar för sitt eget inflytande över den (Åberg, 2008, s. 88). Hur man själv har uppfattat sin skolgång och ens personliga bakgrund spelar in i förväntningarna blivande lärare har på sin yrkesroll. (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 14). Läraryrket är en av få yrkesgrupper där alla har synpunkter på och en relation till sedan tidigare (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 11) eftersom man själv har spenderat många timmar i skolan som elev (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 14). Det man som nybliven lärare dock ofta missar när det kommer till förväntningarna är att arbetsbördan är större än väntat och likaså ansvaret (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 15). De har ofta också svårt med att hantera vissa klassrumssituationer samt att gå ifrån sin planering vid oväntade händelser (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 15). Som lärare måste man skapa goda relationer till klasserna man undervisar men även till de enskilda individerna inom klassen (Wedin, 2010, s. 113). De första sakerna man lär sig om eleverna handlar om att kunna deras namn, vad deras intressen är och få en inblick i deras kunskapsnivå (Wedin, 2010, s. 113). Det är heller inte bara kunskap eleverna törstar efter i skolan utan även

vägledning i samarbete, kompromisser, att passa in och så vidare vilket ställer högre krav på lärarnas förmåga att agera förebild (Normell, 2002, s. 61-62). Att arbeta som lärare är väldigt varierande. Till exempel är det stor skillnad på yrkesrollen beroende på om man arbetar med små barn eller med vuxna, vilka ämne man undervisar i, om man arbetar på landet eller i storstan, i en välbärgad by eller i en fattig förort. Ändå är läraryrket i mångt och mycket detsamma var du än utför det (Carlgren och Marton, 2001, s. 33). De områden som är huvudingredienserna i en lärares vardag är relationsarbete, undervisningsarbete samt betygsättning (Wedin, 2010, s. 105). Betygsättningen har en tyst ständig närvaro i lärarens dagliga arbete (Wedin, 2010, s. 118).

Skoldebatten har länge inriktats på problemen i skolan såsom att eleverna inte uppnår målen, att elever trakasseras och att det saknas arbetsro i klassrummen (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 11). Blivande lärare kan känna en oro inför att inte klara av att hantera disciplinära problem, mobbing eller elever med särskilda behov på ett tillfredsställande sätt (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 12). De är också oroliga för att inte hinna med sina elever och att inte kunna hjälpa dessa till att nå kursmålen (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 12). Kritiska föräldrar som har synpunkter på undervisningen man bedriver eller föräldrar som själv är lärare är andra faktorer som skapar olust för blivande lärare (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 13). Liksom rädslan över att inte bli omtyckt av sina framtida elever (Jönsson, Rubinstein Reich, 2009, s. 13).

2.1 Forskningsöversikt islam

Jonas Otterbeck, docent och universitetslektor vid Lunds universitet, har behandlat ämnet muslimer och den svenska skolan i sina böcker. Otterbeck betonar mycket starkt att de tänkbara krockar som kan uppstå är just tänkbara. Med islam följer så att säga inte automatiska kulturkrockar. De delar som kan tänkas krocka med den svenska skolans värdegrund är områden som skolmaten, vissa skolämnen och inställningen till utflykter och dylikt. Han påvisar och lyfter fram att de flesta muslimska länder skiljer sig i mångt och mycket från det svenska samhället och därför behöver många muslimer tid på sig att lära känna vårt samhälle och våga lita på det. Först när de gör det vågar de anförtro sina barn till den svenska skolan. Han tar upp problemen med religions- och idrottsundervisning samt att muslimska högtider, som till exempel ramadan, kan medföra att strategier för att handskas med detta behöver formuleras. Jonas Otterbeck menar även att det kan vara problem med könsrollerna i skolan mellan lärare och elev och detta på båda hållen. Kvinnliga lärare kan tänkas ha problem med

bristande respekt från manliga elever med muslimsk bakgrund och kvinnliga elever med muslimsk bakgrund kan ha svårigheter i mötet med den manliga läraren (Otterbeck, 1993, 2000, 2010).

Ingvar Svanberg och David Westerlund har i sin bok *Blågul islam?* (Svanberg, Westerlund, 1999) tangerat samma ämne som Otterbeck vad det gäller muslimers skolgång i Sverige. De poängterar att det är få av de muslimska föräldrarna som själva har gått i den svenska skolan och därför har de bristfällig insyn i vad som händer om dagarna och kan på så vis uppvisa skepsis till undervisningen. Svanberg och Westerlund delar Otterbecks åsikt i frågan om vilka skolämnen det är som berörs av de muslimska föräldrarnas skepsis, samt vilka andra krocker i form av skolmaten, övernattningar, högtider med mera som finns mellan islam och den svenska skolan. Detta är samma ämnen som även berörs i *Muslimerna i Sverige* (Statens invandrarverk).

Både Otterbeck och Svanberg & Westerlund påpekar att god kommunikation mellan skolan och hemmen är det bästa sättet att komma över dessa kulturkrocker och försöka jämka så att inte barnen/eleverna hamnar i kläm med en fot i varje ”värld” (Otterbeck, 2000) (Svanberg, Westerlund, 1999).

Jan Samuelsson tar i sin bok *Muslimers möte med svensk sjukvård och skola* upp en mer negativ bild av mötet mellan muslimer och den svenska skolan. Han anser att den muslimska familjen i Sverige är en försvagad och utsatt familj eftersom föräldrarnas auktoritet degraderas med tanke på att barnen oftast klarar språket och det sociala livet i Sverige bättre än föräldrarna. Samuelsson menar vidare att den svenska skolans värderingar konkurrerar med den islamiska trosprofilen och att detta kan leda till splittrade muslimska familjer. Samuelsson skriver ”den svenska skolan är inte neutral inför religiositet” och med det menar han att den svenska skolan är negativ i sin inställning till religionsutövande som uppfattas som livsavgörande och inte bara är en privat angelägenhet. Dessa aktiva religionsutövare har en viss tendens att upplevas som ”fanatiska” i Sverige (Samuelsson, 1999).

Samuelsson lyfter fram en rad olika problemområden, vilka vissa av dem nämnts tidigare, såsom att vissa skolämnen, skolmaten, förhållandet mellan lärare-elev och högtidsfirande kan ställa till problem mellan muslimer och den svenska skolan. Han utvecklar dock problemområdena till att även involvera läroplanens mål med uttryck som ”att fostra till

kritiskt tänkande, självständiga individer och att motverka traditionella könsroller” vilka han anser går stick i stäv med den muslimska tron (Samuelsson, 1999).

Otterbeck är kritisk till Samuelssons forskningsperspektiv då han menar att denne generaliserar islam och muslimsk identitet i alltför hög utsträckning och på så vis bidrar till en stereotypisering (Otterbeck 2010, s. 13).

Ljungberg skriver i sin bok om skolans värdegrund och hur den ser ut i dagens samhälle. Hon förklarar dess uppbyggnad och vad den representerar samt vad den ska ge eleverna som studerar i den svenska skolan. Hon skriver vidare att skolan ska vara den länk till samhället för barnen som föräldrarna inte längre utgör när skolan hela tiden förändras i takt med att samhället gör det. Att skolan ska ses som demokratisk samtidigt som den ska bedöma och betygsätta anser hon vara paradoxalt och därmed inte förenligt med varandra (Ljungberg, 2005).

Inom idrottsämnet har både Quellerstedt och Blom & Lindroth förklarat vad idrott som begrepp står för. Blom & Lindroth har dessutom skrivit om idrottsämnets historia från 1600-talet och fram till idag. Hur idrottslärares utveckling har sett ut genom tiderna skriver Raustorp om i sin bok *Att lära fysisk aktivitet*. Dessa böcker ger tillsammans en bred bild över idrott som skolämne och över idrottslärares situation i en föränderlig värld (Quellerstedt, 2006) (Blom och Lindroth, 2002) (Raustorp, 2000).

2.2 Islam i Sverige och den svenska skolan

”Olika tolkningar eller synsätt på identitet sammanblandas ofta och bidrar till att göra identitetsbegreppet otydligt”(Ljungberg, 2005, s. 38). ”De religiösa traditionernas och tolkningarnas mångfald är ett mycket starkare mönster än deras enhetlighet” (Alwall, 2006, 70-71). Dessa två citat påvisar hur komplex diskussionen med kultur och religion är och med det som utgångspunkt gör jag härmed valet att tala om muslimer på ett generaliserande sätt väl medveten om att det inte gäller alla och alltid. Med muslim menar jag framöver en person som under sin uppväxt influerats av den muslimska tron och traditionen och som har islam som sin närmsta religion likväl som att de gör kopplingen mellan sig själv och islam.

Muslimer i Sverige kommer från olika bakgrunder och har varit bosatta i Sverige olika länge. Detta gör att islam i Sverige är en mångfacetterad religion där tron tar sig skiftande uttryck

(Svanberg och Westerlund, 1999, s. 10). Idag finns det mellan 250 000 (forskarnas beräkning) och 450 000 (muslimska ledares beräkning) muslimer i Sverige (Roald, 2009, s. 62). De flesta muslimer som kommer till Sverige bosätter sig oftast i Stockholm, Göteborg eller Malmö vilket gör att islam i Sverige kan betraktas som ett storstadsfenomen (Stenberg, 1999, s. 67).

När man kommer till ett nytt land finns det tre vägar, enligt Byström Janarv, att möta den nya vardagen. Antingen kan man ta avstånd från det gamla och anpassa sig helt till det nya. Man kan också finna en medelväg och väva in islam i det nya livet. Det tredje alternativet är att helt avskärma sig från det nya samhället och fortsätta leva som förut med liten kontakt med det nya samhället (Byström, Janarv m.fl., 1998, s. 127).

2.3 Religion och kulturtradition i vardagen

I vissa muslimers vardag är det vanligt att man inte gör skillnad mellan religion och vardagslivet. Vardagen styrs på många sätt av religionen. Genom ett religiöst regelverk kan man hitta svar på hur man ska leva under olika perioder av livet. Dessa riktlinjer uppfattas inte som hämmande utan ses som något positivt (Otterbeck, 1993, s. 7-8). Att man som muslim vänder sig till religionen för att lösa samhällsliga problem kan tyckas märkligt för invånare i ett sekulariserat land som Sverige. Här kan islam anses som en bakåtsträvande livsåskådning (Byström Janarv m.fl., 1998, s. 81). När man kommer till ett nytt land är ens tidigare identitet inte längre lika självklar som i hemlandet. Detta leder till att man tvingas omtolka den. När man går igenom denna omidentifiering kan man få en positiv upplevelse genom att man söker djupare inom sig själv och kommer ut starkare på andra sidan. Det kan också vara så att man hamnar i någon sorts rädsla för att förlora en del av sig själv eller ett hopp om att hitta tillbaka till grunderna i sin tro när man kan skala av traditionerna och finna kärnan i religionen. Ett annat alternativ är att man isolerar sig och hamnar i en liknande situation som den man precis utvandrat ifrån (M'rad och Kopilovic, 2003, s. 121).

2.4 Utanförskap och arbete

Många av invandrarna från muslimska länder hamnar i ett utanförskap på grund av att de inte kommer in på arbetsmarknaden i det nya hemlandet (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 12). Detta utanförskap kan kännas som en utsatthet och en människa är känslig i sin utsatthet (Olkiewics, 2008, s.87). Enligt traditionen är det mannens ansvar att försörja familjen och vissa män har därför svårt att acceptera att kvinnan har ett jobb. Det kan också vara så att mannen helt förbjuder sin hustru att arbeta utanför hemmet vilket kan leda till att hon inte lär

sig det nya språket så bra, eftersom hon isoleras i hemmet (Stenberg, 1999, s. 98). Det kan likaväl vara så att det bara är kvinnan som får jobb i det nya landet och inte mannen. Detta leder till att mannen förlorar sin roll som familjeförsörjare till kvinnan och därmed sin status enligt vad som är fastslaget inom islam (Samuelsson, 1999, s. 68). Det är inte bara mannen som förlorar sin roll om det är kvinnan som arbetar utan även kvinnan. Hon kan inte längre vara hemma och sköta om barnen och hemmet som tidigare och hon riskerar att behöva jobba med män hon inte är släkt med (Statens invandrarverk, s. 65).

2.5 Tradition och hemland

Om muslimernas hemtraditioner skiljer sig mycket från de svenska är det viktigt att de får tid på sig att komma in i det nya samhället. Detta, bland annat, för att de ska våga anförtra sig och sina barn till de svenska institutionerna såsom till exempel den svenska skolan (Otterbeck, 2000, s. 49). Det är, dessutom, så att många kommer från länder där institutioner och myndigheter har utgjort ett hot mot invånarna och lärarna ses som en representant för dessa och det kan medföra en rädsla för den svenska skolan (Otterbeck, 1993, s. 50). Det finns muslimska traditioner där kvinnans individualitet är sekundär i relation till de manliga familjemedlemmarnas heder och status (Manji, 2008, s. 190).

2.6 Familjen

Enligt Samuelsson får individen inom islam sin identitet genom familjen och genom islam. Den enskildes befogenheter bestäms av familjen och familjens befogenheter bestäms av islam. Familjens intressen går före individens intresse (Samuelsson, 1999, s. 143-144). Familjelivet ses som ett ideal att leva efter och detta gör att ogifta kan betraktas med en viss misstänksamhet (Hedin, 2001, s. 211). Äktenskapet framstår nästan som en skyldighet i islam (Hjärpe, 1995, s. 125).

2.7 Föräldrar – barn

Föräldrarna måste också ha i åtanke att om deras barn är födda i Sverige har de Sverige som sitt hemland och därmed inte samma hemland som de själva. Det är viktigt att låta barnen känna solidaritet för sitt hemland samtidigt som de känner lojalitet med sina föräldrar. Detta för att det inte ska bli en konflikt mellan föräldrarnas bakgrund och det nya landet som är barnens hemland. Barnen vill vara sina föräldrar till lags samtidigt som de vill anpassa sig till samhället de lever i (Olkiewics, 2008, s. 122). Det blir som att barnen, som har Sverige som hemland medan deras föräldrar har ursprungslandet som hemland, hamnar i en gråzon där man

måste balansera mellan dessa två kulturer. Föräldrarnas vilja att få sina barn till att bli muslimer på ett sådant sätt som man själv finner lämpligt kan mötas med en del bekymmer i ett mångkulturellt land där många av barnens dagliga impulser är svårförenliga med islam (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 171). I de familjer där man finner en balans mellan föräldrarnas värderingar och det nya samhället får barnen möjlighet att få ut det bästa av de två världarna. De kan känna sig hemma i den etniska grupp som de tillhör men också i samhället som de lever i dagligen. De går från att leva *mellan* två världar till att leva *med* två världar (Darvishpour, 2010, s. 72).

2.8 Ungdomarna

Begränsningarna för muslimska ungdomarnas beteende i Sverige gäller flickorna i högre utsträckning än pojkarna. Flickorna lär sig tidigt att vara aktsamma, anständiga och självövervakande eftersom deras handlande inte möts med samma tolerans från omgivningen som killarnas (Otterbeck, 2010, s. 137 och 164). Det finns en önskan hos utövande muslimer att föra över sin religion till sina barn och det uppfattas som en plikt inför Gud att göra detta (Samuelsson, 1999, s. 95). Samtidigt som man vill föra sin tro vidare till sina barn anses det viktigt att vara lyhörd över deras önskemål och föra ömsesidiga samtal mellan föräldrar och barn. Genom dessa samtal kan man sen komma fram till lösningar på eventuella problem som är fördelaktiga för alla parter. Att inte lyssna på sina barn utan istället gå emot deras vilja är i strid med islam vilket påvisas genom Muhammeds uttalande:

”... Fatima är en del av min kropp; Jag avskyr det hon visar avsky för och det som gör henne illa gör även mig illa” (M´rad och Kopilovic, 2003, s. 117).

Det är viktigt att alltid se till barnens bästa och behandla dem med omtanke och hänsyn och respektera deras behov så att familjen blir en avsats för dessa känslor (M´rad och Kopilovic, 2003, s. 96-97).

2.9 Hemmet och skolan

Många föräldrar vars barn går i den svenska skolan har inte själv gjort det. Detta medför att de har en viss skepsis inför den svenska skolan eftersom de då bara har hört rykte om hur det går till och har en viss ängslan att skolan ska göra deras barn svenska. Det upplevs som att barnen uppmanas till att bli religionslösa i motsats till att uppmuntras att lära sig mer om sin tro som föräldrarna hade velat (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 163). I många situationer med konflikter mellan hemmet och skolan kan det vara språkförbistringar som ligger till grund men

ofta är det skillnader i synen på till exempel barnuppfostran, könsroller och religion (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 165). Ofta blir det eleverna som hamnar i kläm när föräldrarna är i konflikt med skolan (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 168). Om skolan och föräldrarna kan ha en god dialog med varandra har alla parter mycket att vinna på det. Skolan kan då förklara hur undervisningen går till och vad som lärs ut och föräldrarna kan få en möjlighet att berätta om vad de förväntar sig av sina barns utbildning (Otterbeck, 2000, s.49). För att nå fram till föräldrarna och till ett gott samarbete med dem måste skolan hitta lösningar som känns naturliga för alla inblandade parter (Darvishpour, 2010, s. 71).

Vad det gäller utbildningen inom den egna tron anser många att det räcker att familjen tar hand om den själv utanför skolan. De menar att integrationen i det svenska samhället är så viktig att de inte vill sätta barnen i en islamsk friskola utan sköter den utbildningen som tron kräver på kvällar och helger. Detta brukar vanligen innebära studier i det arabiska språket vilka ofta bedrivs i den islamiska föreningen (Samuelsson, 1999, s. 99).

2.10 Synen på kropp och hälsa

Utifrån ett muslimskt perspektiv är det viktigt att veta hur man lever sunt och att man arbetar fysiskt med kroppen (Otterbeck, 1993, s. 34). För en muslim är hälsa normaltillståndet medan sjukdom är det som ses som avvikande (Samuelsson, 1999, s. 31). Koranen rekommenderar förebyggande hälsovård, liksom att ta avstånd från skadliga ämnen såsom viss mat och alkohol och andra berusningsmedel (Samuelsson, 1999, s. 88). Om en muslim ändå blir sjuk kan det uppfattas som ett straff från Gud för illa valt levnadssätt. Detta kan inte bara botas med medicin utan måste även sonas genom att den sjuke måste komma närmare Gud för att Gud ska kunna ge personen hälsan tillbaka. Sjukdom ses som en prövning från Gud (Samuelsson, 1999, s. 88).

Att titta på en annan människas nakna kropp är i grunden förbjudet, liksom det är förbjudet att visa upp sin nakna kropp för någon annan än den du är gift med. Därav ska båda könen täcka sina kroppar inför andra för att inte locka varandra till förbjudna tankar och känslor (Samuelsson, 1999, s. 104). Det är också så att båda könen bör sänka blicken vid möte med någon utanför familjen (Otterbeck, 1993, s. 21).

2.10.1 Slöjan

För att inte väcka åtra för en annan människa än den man är gift med finns det inom islam regler för hur man bör vara klädd som både man och kvinna eftersom för- och utomäktenskapligt sex är orsaken till allt ont i samhället samt familjens fall. Dessa regler för korrekt klädsel har i praktiken inneburit starkare tvång på kvinnans sätt att klä sig strikt (Otterbeck, 1993, s. 20).

Vad det beträffar slöjan så påbjuder Koranen att kvinnan ska ha sina ”behag” dolda och enligt Muhammeds sunna är det bara händerna och ansiktet som hon får visa (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 133). I sura 24:31 finner man att kvinnan ”ej ska visa sina behag undantagandes vad som alltid är synligt därav (Samuelsson, 1999, s. 99). Att bära den muslimska klädedräkten föreskrivs även i vers 33-59 i Koranen (Stenberg, 1999, s. 93). Beklädnaden för en muslimsk kvinna är en del av hennes muslimska identitet och därmed har den stor betydelse i hennes liv (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 132). Ghasemiani för fram att slöjan är till för att dölja kvinnan som ses som ett sexobjekt som bara är till för hennes man. Innan hon är gift är det hennes manliga släktingar som bestämmer över henne (Ghasemiani, 2004, s. 55).

2.10.1.1 Slöjan i Sverige

Det är inte säkert att bärandet av slöja beror enbart på att man är övertygad om att det är korrekt enligt islam utan det kan även ligga gruppsyck bakom beslutet. Det kan vara så att man inte vill känna sig utanför för ens vänner bär slöja men det kan också vara en kompromiss med föräldrarna mot en ökad frihet utanför hemmet (Stenberg, 1999, s. 93). I Sverige är det tillåtet för flickor att bära slöja i skolan (Järtelius, 2007, s. 57).

2.11 Svenska skolan

Den svenska skolan är en skola som ska värna om varje elevs frihet och integritet. Den ska också vara demokratisk och till för alla oavsett kulturell och religiös bakgrund. Skolan ska kännetecknas av mångfald, tolerans och vidsynthet (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 158).

”Skolan kan ses som en arena, på vilken en mängd olika intressen och identiteter manifesteras, skapas och kommer till uttryck [...] I skolan representeras och skapas dessa, kollektiva och individuella, intressen och identiteter, genom konflikt och kamp om makt och utrymme, men även genom konsensus och gemensamma meningssystem” (Ljungberg, 2005, s. 36).

Skolans uppgift är att ge eleverna kunskaper samt att tillsammans med elevernas hemmavarande stöd utveckla dem till ansvarskännande samhällsmedlemmar (Ljungberg, 2005, s. 67). Eftersom samhället ständigt förändras leder det till att skolan förändras i takt med detta. I denna förändring blir kraven och förväntningarna på skolan skiftande över tid (Ljungberg, 2005, s. 97).

Att skolan vilar på en demokratisk värdegrund med mål att fostra eleverna till demokratiska medborgare går stick i stäv med det belöningsystem som bedrivs när eleverna bedöms och belönas utifrån prestationen. När skolan ska bedöma eleverna efter deras beteende och insatser kan detta verka hämmande på deras demokratiskt fria uttryck eftersom de fruktar att deras åsikter ska påverka betygsättningen och därmed äventyra deras framtidsutsikter (Ljungberg, 2005, s. 99-100).

2.12 Kurs- och läroplanerna

Läroplanen Lpf 94 framhäver att ”ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning” samt att man ska ”inse de värden som ligger i en kulturell mångfald”. Det framgår också att ”undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov” och likaså ska varje elev ”mötas med respekt för sin person”. Läraren ska också ”se till att alla elever oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning [...] får ett verkligt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen”. Vidare uppmanas läraren även att ”samverka med hemmen” samt att ”redovisa för eleverna på vilka grunder betygsättning sker” (Skolverket, 2011-10-03).

I kursplanen för Idrott och hälsa A, som är ett kärnämne i den svenska gymnasieskolan, står det att ”eleven skall ha kunskap om och erfarenhet av hur olika faktorer påverkar människors hälsa samt kunna diskutera sambanden mellan hälsa, livsstil och miljö ur såväl ett individ- som ett samhällsperspektiv”. Det ingår också i ämnets karaktär att dess ”kärna utgörs av fysisk aktivitet, utformad så att alla, oavsett förutsättningar, skall kunna delta och utvecklas på egna villkor”. Ämnet ska också innehålla ”utbildning för nödsituationer såsom livräddning” vilket är en förutsättning att ha kunskap om för betyget godkänt (Skolverket, 2011-10-03).

2.13 Skolgången

När det kommer till skolgången är det vissa punkter som kan vålla bekymmer för de muslimska eleverna. Ofta vill de ha särskild kost som fungerar väl ihop med de muslimska riktlinjerna, liksom ha rätten att använda religiöst korrekt klädsel på lektionerna och då även i idrottsundervisningen. Klädseln gäller främst för flickorna. Vidare vill många ha möjlighet att utöva sina böner under dagen samt att vara befriad från undervisningen under de större högtiderna samtidigt som det finns en önskan om att deras barn ska slippa fira de svenska högtiderna kopplade till kristendomen såsom påsk, Lucia och jul. Det är även vissa skolämnen som möts med skepsis och då framförallt religion, idrott, biologi (sexualundervisning), musik, historia (vissa länder och evolutionsteorin) samt idrotten. Många av föräldrarna ser även ogillande på utflykter, övernattningar och skolsystemundersökningar (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 166). Dessa särbehandlingskrav kan förenas med föräldrarnas osäkerhet och deras vilja till att skydda sina barn från utomstående influenser (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 167). Det kan vara en svår situation för lärarna att möta föräldrarnas krav på särbehandling samtidigt som man ska leva upp till skolans riktlinjer (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 168).

Vad det gäller skolutflykter, exkursioner och övernattningar kan detta komma att ställa till problem för eleverna med muslimsk bakgrund. Ofta har föräldrarna kommit från en osäker miljö med krig, konflikter och förtryck, vilket gör att de inte finner det säkert att släppa iväg sina barn till platser de inte själv har varit på och vet hur där ser ut. Gäller det, dessutom, övernattning upplever de att de tappar kontrollen. Detta gäller framförallt flickorna och detta kan motiveras med att hon måste upprätthålla familjens heder och därmed inte vara nära pojkar på detta vis (Otterbeck, 1993, s. 48).

När det gäller religionsundervisningen finner vissa muslimska föräldrar det opassande att deras barn ska läsa om andra religioner än sin egen. De ser det som att det är skolans uppgift att försöka få eleverna till att överge sin tro (Otterbeck, 1993, s. 37). Föräldrarna fruktar att deras barn ska bli påtvingade kristendomen (Stenberg, 1999, s. 109).

Sexualundervisning är något som muslimer anser ska ges hemma och inte i skolan. Om den ändå sker i skolan finns önskemål om att den ska ske könsseparerad och inte för ingående. Det finns en stor rädsla för att deras barn ska påverkas av den svenska synen på sexualitet som betraktas som föraktfull (Samuelsson, 1999, s. 106). Det kan också finnas en rädsla för att

homosexualitet ska framhållas som något positivt (Stenberg, 1999, s. 109). Här kan man använda ordet kulturkrock då skolan vill forma eleverna till att ta eget ansvar för sin sexualitet medan familjen själv vill ha kontroll över detta. Skolan och hemmet har benägenhet till att dra gränserna olika för nakenhet, utbildning, sexualitet och utsträckningen för umgänge mellan könen. Här är det viktigt för den svenska skolan att arbeta mot de stereotypa könsrollerna och för jämlikhet (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 166).

Även undervisningen i musik kan ogillas eftersom den oftast uppfattas som kontroversiell och att den kan leda till en vilja att leva en mer lättsinnig livsstil än vad som är önskvärt (Samuelsson, 1999, s. 106).

2.14 Idrott

Namnet idrott har fornnordiska rötter och avsåg på den tiden någon form av prestation, kroppslig färdighet eller skickligt utfört arbete (Wijk, 2005, s. 21). Idag används ordet idrott på olika sätt, dels som ett samlingsnamn på olika fysiska aktiviteter eller mer specifikt för en enskild idrottsgren (Blom och Lindroth, 2002, s. 10). Idrott syftar i vilket fall på någon form av fysisk aktivitet i samband med lek, motion eller tävling (Wijk, 2005, s. 20).

Redan 1649 finns det papper på att fysisk aktivitet förespråkas i skolordningen. Där rekommenderas det att man skulle ägna sig åt bollsport och springlekar (Blom och Lindroth, 2002, s. 273). I skolordningen för år 1807 omnämns ämnet istället med ordet gymnastik för första gången. När skolämnet bytte namn till ”gymnastik med lek och idrott”, som det ämnet hette vid introduktionen 1919, var det första gången som ordet idrott nämns i dessa sammanhang (Blom och Lindroth, 2002, s. 270 och 273). 1928 togs fäktning bort från schemat och därmed var ämnet inte längre militariserat. Samma år infördes också de första idrottsdagarna. Dessa var femton till antalet per läsår. Antalet idrottslektioner per vecka bestämdes till fyra (Blom och Lindroth, 2002, s. 272). I 1980-års läroplan ändrades namnet helt och fokuserade inte längre på ”gymnastik med lek och idrott” utan bara på ”idrott”. Vid detta tillfälle ersätts också gymnastiklärare med det mer moderna idrottslärare. Ämnet ska från och med då bidra till elevernas fysiska, psykiska, sociala och estetiska utveckling (Blom och Lindroth, 2002, s. 276). Det är ett ämne som främjar fysisk aktivitet och det viktiga i att röra på sig men det utvecklar också positiva relationer, samarbete och gemenskap (Quellerstedt, 2006, s. 239).

2.14.1 Idrottsläraren

Lärarrollen är under förändring och kommer att vara det under ett bra tag. Några av sättet som den har förändrats på under de senaste årtionden är att eleverna först på 1960-talet tilltalade sina lärare med ”du”. Läraren var på den tiden den självskrivne ledaren som upprätthöll ordningen och hade elevernas respekt. Sedan dess har elevernas status höjts till en nivå där man är mer jämvärdig med läraren som nu fungerar mer som en handledare (Raustorp, 2000, s. 9). Denna handledare fungerar genom att erbjuda upplevelser som kan stimulera utveckling. Det handlar om att eleverna ska lära sig att lära sig istället för att bara lära sig (Raustorp, 2000, s. 10). På ett annat plan som läraryrket har förändrats är att det har gått från att vara ett ensamarbete till att bli ett kollegialt lagarbete med fördelar som ökad kreativitet och olika infallsvinklar vid diskussioner kring problem och liknande (Raustorp, 2000, s. 9-10).

2.14.2 Idrott och islam i svenska skolan

När det gäller idrottsutövande i skolan är könsseparerad undervisning att föredra för många muslimska föräldrar (Samuelsson, 1999, s. 104). Detta för att en tät och avklädd kontakt mellan könen anses stötande (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 150). De föredrar också att deras barn får vara mer täckta än vad som är brukligt inom den svenska skolidrotten och då särskilt vid simundervisningen (Samuelsson, 1999, s. 104). De muslimska föräldrarna reagerar också på att deras barn tvingas duscha nakna ihop med andra (Otterbeck, 1993, s. 35). De vill gärna kunna skylla sig även där (Samuelsson, 1999, s. 113) även om det bara är inför samma kön (Stenberg, 1999 s. 109). De flesta av dessa restriktioner gäller för det mesta endast flickorna (Otterbeck, 1993, s. 35).

2.15 Skolan – idrott - islam

2.15.1 Ramadan

Den nionde månaden på det muslimska månåret, som har 354 dagar, heter ramadan (Järtelius, 2007, s.69) och är fastemånaden. Under hela ramadan avstår muslimer från mat, dryck och sexuellt umgänge under dygnets ljusa timmar (Hedin, 1994, s.64). Fastan innebär också att man ska fokusera mer på sin tro och känna medlidande för andra. Man ska också vårda sitt språk samt inte prata i onödan. Muslimer som är gravida, ammar, sjuka, gamla, på resa, har mens, har mycket tungt fysiskt arbete eller deltar i det heliga kriget behöver inte fasta utan kan istället ta igen missade dagar vid ett annat tillfälle eller ge en måltid om dagen till någon behövande. Under natten skall fastan brytas (Europeiska socialfonden, s. 145) (Hjärpe, 1995, s. 92).

Att vara utan mat och dryck under de ljusa timmarna som fastan kräver kan vara mycket påfrestande och gå ut över studierna (Otterbeck, 1993, s. 42). Även om man som muslim tror att fastan är bra för kroppen kan det vara så att det finns fler nackdelar än fördelar att fasta i det nya landet. För en 15-årig kille kan det vara påfrestande att klara av skoldagen utan mat eller vätska i kroppen och det är heller inte så lätt att förklara för fotbollslaget att man kommer att missa nästkommande månads alla träningar och matcher (Statens invandrarverk, s. 68).

2.15.2 Bönen

För en muslim som är troende är bönen en viktig del av religionen och de ska be fem gånger om dagen. För en skolelev i Sverige kan dessa böner infalla en till tre gånger på en skoldag beroende på vilken tid på året det är. Det tar inte lång tid för eleven att be men han eller hon behöver få möjlighet att ha med sin bönematta, kunna tvätta sig före och ha någonstans att utföra bönen. Detta ligger i skolans intresse att känna till (Otterbeck, 1993, s. 43-44).

2.15.3 Lärare – elev

Läraren ska vara den självklara ledaren och den som bestämmer i klassrummet. Undervisning ska inte vara en demokratisk process där eleverna är med och bestämmer över innehållet eftersom de inte är kapabla till att besluta om sådant. Detta är en vanlig inställning till skolan hos muslimer och det leder till att de ofta uppfattar de svenska lärarna som okapabla till att hålla ordning i klassrummet eftersom inte alla elever sitter ner tysta och stilla (Samuelsson, 1999, s. 107). Det anses även att de svenska skolbarnen brister i respekt mot sina lärare (Samuelsson, 1999, s. 114). Första generationens invandrades syn på inläring bygger på att kunskap är något som memoreras vilket skiljer sig från den svenska skolans sätt att se på utbildning (Roald, 2009, s. 209). Det kan vara så att kvinnliga lärare får problem med manliga muslimska elever, med bristande respekt, som hänvisar till sin muslimska bakgrund för att slippa lyssna på den kvinnliga läraren. Detta är något som tidigare var främmande för många svenska lärare (Otterbeck, 1993, s. 46).

2.15.4 Inte bara negativt

Enligt Svanberg och Westerlund behöver olikheterna mellan den svenska skolan och den muslimska traditionen inte alltid vara negativ. Det kan också vara en tillgång i undervisningen där man kan använda sig av elevernas olika bakgrunder för att skapa en lust till att lära mer om dessa på till exempel temadagar (Svanberg och Westerlund, 1999, s. 167). Det kan också

tänkas att man använder sig av föräldrarna och drar nytta av deras erfarenheter som ofta skiljer sig väsentligt från svenskarnas livshistorier (Otterbeck, 1993, s. 50-51).

3. Empirisk del

För att kunna besvara mina frågeställningar har jag valt att intervjua blivande idrottslärare om hur deras förväntningar på sin framtida yrkesroll ser ut med särskild inriktning på elever av muslimsk härkomst. Jag har intervjuat nio idrottslärarstudenter på två olika högskolor i södra Sverige, fem på den ena skolan och fyra på den andra. Deras ålder varierar från 24 till 40 och det är fem manliga och fyra kvinnliga studenter som går från sjunde till tionde terminen på lärarprogrammet och alla har valt ett ämne till att undervisa i jämte idrott & hälsa. Fakta som framkommer under följande kapitel är det som framkommit under intervjuerna och är alltså studenternas åsikter, tankar och funderingar i ämnet.

3.1 Förväntningar på lärarrollen i allmänhet

När det kommer till funderingarna och framförallt förväntningarna kring den framtida yrkesrollen har varken Kerstin eller Per alls tänkt på det och ger därmed inte uttryck för några förväntningar alls. Lina, Jonas och Josefin utbildar sig till lärare för att få lov att arbeta med ungdomar och ser mest fram emot mötet med sina framtida elever. Deras förväntningar liknar varandra genom att det ser yrket som en chans att fortsätta utvecklas personligen med och av sina elever. Sara är den av informanterna som sticker ut lite med sin förväntning eller mer förhoppning om att hennes framtida yrke ska leda till att hitta ett ämne att brinna för och senare forska vidare inom det. Hon är den enda av informanterna som uttrycker en önskan om att gå vidare med andra studier även inom samma inriktning.

Magnus sticker ut genom att vara den enda som är något negativ i sina förväntningar. Det uttrycker han genom att tro att det kommer att bli ett tufft yrke med mycket övertid och en arbetsvecka på långt över 40 timmar, särskilt de första åren innan man har fått rutin på det och ”blivit varm i kläderna”. Han menade vidare att läraryrket är så mycket mer än lektionerna och planering av dessa utan de innehåller även rättningar, utvecklingssamtal, ig-varningar, betygsättning och olika möten med övrig personal.

Sara, Josefin och Martin poängterar att läraryrket är ett bra yrke om man vill fortsätta att utvecklas och en framhäver vikten av att göra det för att inte stagnera i sin roll. Martin gav då exempel på ”trötta” lärare som han själv upplevt och berättade att han hade lovat sig själv att aldrig bli sådan själv, del för sina framtida elevers skull och dels för sin egen då han inte bara ville ”bli en sån som endast lyfter lönen”. ”Att få jobba med det roligaste som finns måste ju

vara en dröm!” uttryckte Josefin och syftade på idrottsämnet. ”Att dessutom får guida och utbilda ungdomar inom detta gör det hela ännu bättre.”

3.2 Förväntningar kring mötet med elever med muslimsk bakgrund

För att specificera förväntningarna ytterligare frågade jag om deras förväntningar inför mötet med elever från muslimsk kulturtradition. På frågan svarade Martin, Daniel, Kerstin och Magnus att de inte alls hade funderat på detta möte. Per svarade att han inte hade gjort det tidigare men började nu när jag väckte frågan och ansåg då att simundervisningen och ombyte med tillhörande duschning skulle kunna orsaka problem. Det är denna problematik som Jonas, Per och Josefin också ser som den främsta. Ingen av dem har egentligen tänkt på hur de ska lösa det utan många av dem uttrycker det som att man tar det när det kommer precis som med andra hinder man kan stöta på som lärare. Jonas och Josefin menar att de kanske går att lösa med separata duschar, medan Per säger att de får ta det som erbjuds eller ett underkänt betyg i kursen, ”det är bara att välja”. Att gå till skolledningen för att be om extra resurser ser Sara som en utväg för att lösa problemet. Då kan denna extra resurs hålla i simundervisningen för dem som inte vill ha det med övriga klassen medan den ordinarie läraren har resten av klassen enligt den upplagda planeringen.

Att de manliga muslimska eleverna inte kommer att ha någon respekt för henne som kvinnlig lärare tror Lina kommer att bli ett problem. Detta grundar hon på att det inte är samma kvinnosyn inom islam som vanligtvis finns i den svenska kulturen. ”Här i Sverige är barnen uppväxta med kvinnliga lärare och med att man ska respektera alla, vare sig det är en kvinna eller man, men så är det ju inte riktigt i deras kultur. På frågan om hur hon skulle lösa ett sådant problem om det skulle uppstå svarar hon att hon har ”ingen aning”.

3.3 Möjligheterna

Eftersom det oftast koncentreras på det negativa och vilka problem som kan uppstå valde jag att lägga in en fråga om vilka möjligheter som skulle kunna uppstå med eleverna med muslimsk bakgrund. De stora möjligheterna att, som idrottslärare, nyttja de muslimska elevernas specialistkunskap ligger i att lära sig nya sporter och lekar, från deras hemland, i undervisningen, enligt Magnus, Lina, Per och Daniel. ”Det gäller att ta vara på varje elevs speciella kunskaper om det så är hopprepshoppande, rugbyspelande eller någon kul sport från deras hemland”, menar Lina. ”Har man många elever från olika kulturer kan man tillsätta några lektioner till att gå igenom dessa för att prova på något nytt. Då får dessutom eleverna

prova på att hålla i lektionerna själv, vilket förespråkas i kursplanen. Dubbel vinning!” säger Magnus.

Att jobba tematiskt och integrera idrottsämnet med andra ämne är en annan möjlighet som Sara, Kerstin och Jonas ser som den största fördelen med mångkulturella klasser. Då kan man arbeta med deras kultur på olika nivåer och på olika sätt ”så att varje ämne får ut någonting av det” som Jonas uttryckte det. Sara tar det ett steg längre och ser möjligheter att göra hela temadagar med olika kulturer/religioner/livsåskådningar att studera och fördjupa sig i. En dag för varje kultur/religion/livsåskådning och hela skolan kan vara delaktig, ”på olika sätt och på olika nivå”. ”Utformningen och upplägget kommer ju att variera beroende på skolans storlek och elevernas bakgrund men allt går ju att lösa efter förutsättningarna man har att arbeta med.”

”Det finns möjligheter med alla elever, att de är muslimska är inget speciellt.” Uttalandet kommer från Martin. Han kunde inte ge något särskilt exempel på hur man kunde ta tillvara på kunskapen om sin egen kultur som de muslimska eleverna besitter. ”Jag vill inte särskilja någon av mina elever, utan alla är en del av mängden.”

3.4 Verksamhetsförlagda utbildningen

Eftersom den verksamhetsförlagda utbildningen är den stora och kanske enda möjligheten att få känna på yrket och möta verkligheten på under utbildningen är det oftast på den som studenterna har fått de flesta av sina erfarenheter. Därför var det viktigt för mig att fråga om hur de hade uppfattat denna och vad den hade gett dem för lärdomar inom ämnet. Jag frågade dem om de hade haft möjligheten att möta elever med muslimsk bakgrund och hur detta eventuella möte hade sett ut. Per, Martin, Daniel, Kerstin och Magnus har, antingen inte mött muslimska elever under sin verksamhetsförlagda utbildning, eller inte haft några problem i detta möte. Magnus tror att anledningen till att det inte uppkommit några problem med muslimerna kan vara att han bara varit på gymnasieskolor under den verksamhetsförlagda utbildningen och det är en frivillig skolform som man har valt själv att gå i. Det är dessutom en teoretiskt inriktad skola där eleverna kanske har en annan inställning till resultat och att lyckas med sin skola för att komma vidare till en bra position i samhället.

Sara, Lina och Josefin vittnar om att de har blivit bemötta med bristande respekt från manliga elever som de härledde till muslimsk bakgrund. I Lina och Josefin hade manliga handledare som gick in och bröt dispyten för att sätta sig ner med eleven och informanten och prata om

problemet. Detta ledde till en lösning och inga fler dispyter uppkom dem emellan. I Saras fall var det en kvinnlig handledare som skickade ut eleven från lektionen utan vidare åtgärd. Det hade hänt henne själv ett par gånger tidigare och hon löste det på detta sätt varje gång.

Jonas berättade att det största problemet för honom med muslimska elever, på sin verksamhetsförlagda utbildning, var den höga frånvaron bland muslimska kvinnliga elever. Det handlade inte om skolk utan de kom till lektionerna men utan ombyte så de kunde inte vara med. De satt bredvid och tittade på de sina klasskamrater och inte sällan så störde de undervisningen. Han hade lagt märke till detta och tog upp det till diskussion med sin handledare som sa att hon hade försökt på alla sätt att nå fram till dessa elever och påtala hur viktigt det är med närvaro. Hon hade också tagit kontakt med föräldrarna och mentorerna i de berörda klasserna för att få bukt med problemet men hittills hade ingen av hennes ansträngningar resulterat i någon förändring.

3.5 Utbildning om den religiösa minoriteten islam

På denna fråga skiljer svaren sig mellan de olika högskolorna, vilket kan bero på storleken på städerna som högskolan ligger i. På den ena skolan är det ingen av informanterna som uppger att de har fått någon utbildning/upplysning/information i ämnet eller att de åtminstone inte kan erinra sig om att det har försigkommit någon sådan.

Av de studenter som studerar vid skola 1 svarar Per att han inte känner igen att de fått någon utbildning i ämnet medan Sara, Magnus, Josefin och Daniel säger sig ha fått det men i väldigt liten skala och då på terminerna när de läst idrott & hälsa men inget alls under resten av utbildningen. Det som har sagt vid dessa tillfällen har varit mer i förbifarten när ämnet har nuddats vid än någon planerad undervisning.

Alla utom Per och Kerstin svarar att de anser att det hade varit givande om de hade fått mer undervisning om religiösa minoriteter, särskilt islam. ”Det är klart att det skulle vara bra att ha med sig i bagaget med tanke på hur dagens mångkulturella skolor ser ut”, säger Lina.

3.6 Synen på att möta alla elever

Under min lärarutbildning har jag allt som oftast hör uttrycket ”att möta alla elever”. Detta har alltid handlat om att möta de elever som har svårt för skolan och som inte klarar av att nå upp till målen och ofta har ordet bokstavs barn nämnts i sammanhanget. Med detta i bakhuvudet

och med uppsatsen inriktning i tanken frågade jag informanterna om hur de ser på uttrycket ”att möta alla elever”.

Eftersom många av studenterna inte har funderat något särskilt på att undervisa muslimska elever innan har de heller inte funderat på det i detta sammanhang. När de får frågan blir reaktionerna, hos alla, att man tar problemen när de uppstår. Givetvis svarade inte alla ordagrant samma sak men innehållet i svaret var detsamma. Uttrycken de använde sig av var ”Alla elever har olika behov och det gäller att kunna möta alla elever där just de är och behöver en”(Sara). ”Det handlar om att behandla alla elever likadant.”(Magnus) ”Alla elever ska ha samma förutsättningar oavsett vad de tror på eller vad de har för personlighetsdrag.”(Lina) ”Alla ska bli behandlade utifrån sin person. Alla lika, alla olika”(Martin). ”Alla elever ska ha samma förutsättningar för lärande”(Josefin). Det handlar om att diskutera fram en lösning som passar både skolan, läraren och eleven”(Jonas). ”Det är bara att köra på som vanligt och uppstår det problem så är det bara att ta tag i det då”(Kerstin). ”Det handlar om att ge alla samma chans”(Daniel). Per hade inte alls funderat kring detta uttryck och hade därmed inget svar på frågan.

3.7 Känner de sig säkra inför sin uppgift som lärare?

På denna fråga är alla utom en rungende överens om att så är fallet. De känner att de ”har tillräckligt på benen”, som Martin uttryckte det för att känna denna trygghet inför sitt blivande yrke. ”Visst att man aldrig kommer att känna sig helt fullärd men med det man har lärt sig och lite sunt förnuft så ska det nog gå bra”, sa Jonas. ”Även om lärarutbildningen har många brister så har man iallafall fått mycket kunskap inom sina ämnen, vilket ger en ökad trygghet. Allt annat får lösa sig efterhand”, var Saras åsikt.

Lina som inte uttryckte en total säkerhet inför sitt kommande yrke kände att osäkerheten kom från att hon var lite otrygg i att hantera alla situationer själv, utan handledare. Lina var en av de tre studenterna som haft det lite besvärligt med de manliga muslimska eleverna som inte visade respekt för henne eftersom hon var kvinna. Hon uttryckte det med orden ”hur kommer det att bli när jag inte har handledaren att luta mig tillbaka på när det krisar”? ”Är jag redo att stå där själv?” Hon sa att det säkert bara var en svacka och att hon när det väl kom till kritan skulle finna auktoriteten inom sig och lösa situationerna på bästa sätt. ”Jag är egentligen inte orolig.”

4. Sammanfattande diskussion

Syftet med denna uppsats var att ta reda på vilka förväntningar blivande idrottslärare har på sitt framtida yrke och hur deras funderingar och förberedelser kring att möta elever med muslimsk bakgrund ser ut. Innan jag startade arbetet med uppsatsen hade jag en bild av hur jag trodde att verkligheten såg ut i dagens skola. Denna ”verklighet” grundade jag i mina egna erfarenheter samt i bilden som förmedlas av media om muslimers skolgång och problemen i samband med denna. Min bild var långt ifrån positiv och jag kände att jag var missnöjd med lärarutbildningen som inte alls gav mig någon kunskap för att underlätta för mig som blivande lärare i ett Sverige som, på sina ställen, är ett ytterst mångkulturellt land. Det kändes som att idrottslärarna glömdes bort eftersom det, enligt mig, är mest där som problematiken och kulturkrocken kan uppstå. Den eventuella problematiken tycks inte uppstå i samma utsträckning i ett vanligt klassrum där alla sitter stilla med egenvalda kläder och skriver för sig själv. Med detta i ryggen ville jag ta reda på om andra idrottslärarstudenter kände samma osäkerhet som jag inför att möta och tillgodose dessa krav från elever som går utanför den svenska normen. Vad är deras förväntningar på sitt kommande yrke och vad har de fått med sig från sin utbildning, både på högskolan och ute på praktikskolorna?

För att uppnå syftet använde jag mig av intervjuer som metod och informanterna var nio idrottslärarstudenter på två olika högskolor i södra Sverige, i åldern 24-40 år. Jag intervjuade de om deras förväntningar på sitt framtida yrke med fokus på mötet med muslimska elever. När jag kom igång med intervjuerna visade det sig att studenterna, överlag, inte delade min osäkerhet utan, tvärtom, kände sig säkra inför sin uppgift. Den oro som Jönsson och Rubinstein Reich skriver om i sin bok, *Redo för läraryrket!* verkar alltså inte infinna sig hos informanterna under studietiden. Många av dem hade inte ens tänkt på att de skulle kunna bli problem i undervisningen. Detta kan bero på att de inte har haft kontakt med elever med muslimsk bakgrund under sin verksamhetsförlagda utbildning. Det kan också bero på att de inte fått tillräckliga kunskaper under utbildningen om att det faktiskt kan uppstå problem i mötet mellan muslimska elever och den svenska skolan. Ytterligare en förklaring skulle kunna vara att lärarutbildningen genom att inte fokusera på eventuella problem förbereder de studerande på att se möjligheterna istället.

För att kunna uppfylla syftet med uppsatsen formulerade jag fyra frågeställningar. Den första var vilka förväntningar blivande idrottslärare har på sin framtida lärarroll? Vissa har inga förväntningar alls och de övriga anser att de kommer att få arbeta med ett stimulerande och

utvecklande yrke som hela tiden är i förändring. Andra frågeställningen var vilka förväntningar blivande idrottslärare har och hur välförberedda de känner sig inför mötet med elever med muslimsk bakgrund? På denna fråga kan man generalisera svaren till att de inte är särskilt förberedda men att det inte gör dem något utan de känner trygghet inför detta mötet ändå. Nästa frågeställning var vilka problem och möjligheter tror de att detta möte kan tänkas leda till och det var inget som någon av de direkt hade funderat över. Sista frågan var om deras utbildning har väckt några tankar kring ämnet och det enkla har gjort det.

För att ta reda på detta har jag gjort en kvalitativ undersökning i form av intervjuer där jag har suttit ner och pratat med nio blivande idrottslärare, i åldern 24-40år, om deras förväntningar på sitt framtida yrke med fokus på mötet med muslimska elever.

Det är uppseendeväckande att två av nio idrottslärarstudenter inte alls har funderat över sitt framtida yrke och därmed inte har några förväntningar alls inför det, varken positiva eller negativa. Kerstin anser att skolarbetet tar så mycket tid att hon inte har hunnit stanna upp och fundera över hur det yrke, som hon har valt att utbilda sig i nio terminer till, egentligen fungerar och vad som kan tänkas väntas av henne när hon är färdig lärare. Det är lika uppseendeväckande att ingen av dem nio egentligen har någon strategi att möta elever med andra kulturella bakgrunder än den svenska med tanke på det mångkulturella samhälle Sverige är idag. Svaret på frågan går i och för sig i linje med Jönsson och Rubinstein Reichs teori om att nyblivna lärare ofta missar att arbetsbördan och ansvaret blir större än förväntat.

Att detta ämne inte tas upp i högre utsträckning på högskolornas lärarutbildningar är egendomligt med tanke på att Sverige idag är ett mångkulturellt land som vill värna om att vara just detta. Vi vill att alla ska trivas och ha det bra i landet i allmänhet och i skolan i synnerhet men då måste ju också dagens lärarstudenter få bästa möjliga utbildning inom området för att kunna leva upp till detta. Att informanterna på skola 1 har fått aningen mer information och undervisning i hur det är att möta elever med annan kulturell bakgrund kan ha att göra med att högskolan är belägen i en storstad med olika kulturer inpå knuten och precis som Carlgren och Marton skriver spelar det roll för innehållet var skolan är belägen.

Jag tycker att det är noterbart att det är fler av informanterna som har haft problem med manliga muslimska elever än med de kvinnliga. De säger själv att de tror att det som kan tänkas bli problem inom idrottsämnet är simundervisningen och ombytet/duschningen före och

efter lektionerna och att det är de kvinnliga eleverna som detta problem i så fall kommer att röra. När jag sedan frågar om någon av dem har varit med om något verkligt problem på den verksamhetsförlagda utbildningen är det ingen som svarar att de kvinnliga elevernas simundervisning kan ställa till det medan tre stycken svarar att de har haft problem med bristande respekt från manliga muslimska elever. Man skulle kunna tänka sig att det var tvärtom.

Det är uppseendeväckande att ”att möta alla elever” som lärarutbildningen har präntat in i oss under hela utbildningen inte handlar om att kunna möta alla elever utan bara en specifik grupp som högskolan själv har valt ut, i mitt fall de lågpresterande. Den konkretiserar inte problematiken som kan finnas på andra nivåer som till exempel med religiösa minoriteter och deras krav och önskemål. Ofta nämns det att lösningen på detta problem med ”alla elever” ska vara specialpedagogik av speciellt utbildade specialpedagoger och hamnar då ändå inte på lärarens bord utan skickas vidare till någon annan för problemlösning. Så de problem som kan tänkas uppstå och som lärarutbildningen, gång på gång, tar upp är inte de problem som vi ens ska spilla tid på att klara av. Tänk vad mycket vi hade kunnat lära oss om sådant som faktiskt berör oss på dessa lektionstimmar istället.

Värt att notera är att författarna Otterbeck och Svanberg & Westerlund återkommande talar om att god kommunikation är det bästa sättet att lösa eventuella problem som kan uppstå mellan skolan och hemmet men att ingen av dem förklarar närmare vad god kommunikation är och hur man ska uppnå det. Detta lämnas till läsaren att ta in och värdera utifrån eget huvud, vilket gör att det blir lika många tolkningar av kommunikation som det finns läsare till texten. Detta trots att de framhäver att texten de skriver ska användas som en generell lösning på problem som kan tänkas uppstå med muslimer i den svenska skolan.

Det är väldigt lite skrivit i ämnet skolidrott och islam. I idrottslärares egen tidning, *idrott & hälsa*, är där inte en enda artikel skriven om det från år 2004, som är första året jag har haft möjlighet att kolla upp, och framåt. I övriga böcker om svenska skolan och islam är idrotten oftast bara nämnd som en parentes på max en halvsida och i böckerna om skolidrott är inte islam eller övriga religiösa minoriteter nämna alls. Jag tycker att det mångkulturella Sverige skulle behöva litteratur med detta innehåll.

Under uppsatsarbetet har jag upplevt att fler frågor väckts än de som har besvarats. I arbetet hade jag konkreta frågor som lät sig besvaras men samtidigt har det framstått allt klarare att den svenska skolans vardag är en vardag fylld av paradoxer. Dessa paradoxer är inte bara skolans utan återfinns också på samhällsnivå. Vad innebär det att leva i en demokrati med flertalet perspektiv som möts? Vilka strategier för berikande möten måste vi värna om och arbeta för? Vad innebär det att vi i en nästintill religionsblind kultur som den svenska nu ser religionernas återkomst? Det finns en inbyggd ambivalens i toleransens och demokratins skola och samhälle. De potentiella kulturkrockarna ligger på lur. Samtidigt är det väl just skolan som arena för möten som utgör en möjlighet till ett lärande som i förlängningen kan förändra situationen för alla oss människor som ingår i detta sammanhang?

Kan man leva i en demokrati där varje människa ska bestämma över sitt eget liv och samtidigt vara troende? Som troende lämnar man, till viss del, över sitt liv åt Gud eller annan liknande högre makt och tar då bort en del av ansvaret för sitt eget liv och handlande. Går detta ihop med en modern demokratisk tanke och i så fall på vilket sätt? Dessa frågor har uppkommit under tiden jag har läst litteraturen för den här uppsatsen och uppmuntrar till vidare tankearbete, vilket existentiella frågor ofta gör. Helt klart är att det lätt blir en kulturkrock när två skilda kulturer ska mötas och samsas i samma land och inom samma skolväsende. Om man lever efter sunna som grundar sig i hur Muhammed levde på 600-talet, kan jag förstå att det blir en krock när man ska bo i ett modernt västland som Sverige. Det är nästan oundvikligt. Sen är det upp till lärarna, utan riktig förberedelse, att kunna hantera denna krock på bästa sätt och se till att både skolan, eleverna, hemmen och de själva får ut så som mycket som möjligt av mötet mellan kulturerna och att krocken blir så mild som möjligt.

4.1 Slutsats

Det jag har kommit fram till är att idrottslärarstudenter anser att de känner sig rustade för sitt kommande yrke och mötet med elever från andra kulturer, trots att de inte har fått tillräcklig utbildning inom området ”att möta alla elever”. Några av dem har hamnat i situationer med muslimska elever som de varit tvungna till att lösa på sin verksamhetsförlagda utbildning men alla utom en känner ändå med stor säkerhet att detta inte kommer att vara ett stort problem när de börjar arbeta på egen hand medan en av informanterna känner sig aningen osäker på att möta detta själv, utan handledare.

Undersökningen jag har gjort är alldeles för liten i sitt omfång för att kunna ge generaliserade uttalanden om blivande idrottslärare förväntningar. Slutsatsen är ändå att de informanter jag har mött ger uttryck för en trygghet och tillförsikt vad gäller att gå ut i yrkeslivet trots att de anser att lärarutbildningen inte har gett någon konkret utbildning i att möta elever med muslimsk bakgrund.

Bara för att informanterna inte har stött på problem av den karaktären som de flesta av dem trodde skulle kunna uppstå betyder inte att detta problem inte finns ute i skolorna. Hade undersökningen gjorts på ett större antal idrottslärarstudenter hade kanske utslaget blivit ett helt annat. Man kan också tänka sig att bara genom att benämna något som ett problem bidrar man till att göra det till ett problem. Kanske är det så att mötet med elever med muslimsk bakgrund snarare ska ses som en möjlighet.

Validiteten för undersökningen är god, då undersökningen rör det som syftet var. Eftersom de som intervjuats är blivande idrottslärare som svarar på frågor om sina förväntningar på mötet med elever med muslimsk bakgrund så är även reliabiliteten god för denna undersökning.

4.2 Vidare forskning

Det hade varit intressant att fortsätta denna studie och både fördjupa, vidga och ändra inriktningen på den. Som exempel hade jag gärna sett att den vidgades och fick en större andel informanter för att kunna dra klarare slutsatser. Det hade också varit intressant att göra en jämförande studie mellan landbygden och storstan eller att jämföra förskolan med de äldre eleverna på gymnasiet. Om man vill ta det ytterligare ett steg hade en internationell studie varit intressant för att se om Sverige är ensam om detta eller om det ser likadant ut i andra västerländer? Jag har i denna studie fokuserat på den svenska skolan men där kan vyerna vidgas till att inbegripa problematiken inom andra institutioner i det svenska samhället som till exempel sjukvården. Detta ämne går att utforska i oändlighet.

5. Litteraturförteckning

Allwall, Jonas i Andersen, Peter B. m.fl. (2006) *Religion, skole og kulturel integration i Danmark og Sverige*, Museum Tusulanums Forlag, Köpenhamn, ISBN 87-635-0431-6

Bjurwill, Christer (2001) *A, B, C o D – Vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-01574-7

Blom, K. Arne och Lindroth Jan (2002) *Idrottens historia*, SISU Idrottsböcker, Farsta, ISBN 91-87660-15-6

Carlgren, Ingrid och Marton, Ference (2001) *Lärare av imorgon*, Lärarförbundets förlag, Stockholm, ISBN 91-85096-776

Darvishpous, Mehrdad m.fl. (2010) *Hedersrelaterad problematik i skolan – en kunskaps- och forskningsöversikt*, Stockholm, ISBN 978-91-38-23474-7

Europeiska socialfonden m.fl. *Insikt – den gemensamma nämnaren?* Förlags ab Gondolin, ISBN 91-88821-22-6

Ghasemiani, Soleyman (2004) *Slöjan – jämställdhet eller kvinnoförtryck?*, Hanaförlaget, Angered, ISBN 91-974809-3-2

Hedin, Christer (2002) *Islam-i vardagen och världen*, Bokförlaget Arena, Fälth&Hässler, Smedjebacken, ISBN 91-7843-175-1

Hedin, Christer (2001) *Islam i samhället – muslimsk politik i retorik och praktik*, Bokförlaget Arena, Stockholm, ISBN 91-7843-163-8

Hjärpe, Jan (1995) *Islam – lära och livsmönster*, Norstedts förlag AB, Stockholm, ISBN 91-1-923292-6

Järtelius, Arne (2007) *Tro, hopp och koranen – muslimer i Sverige*, LL-förlaget, Stockholm, ISBN 978-91-7053-123-1

Jönsson, Annelis och Rubinstein Reich, Lena (2009) *Redo för läraryrket!*, Studentlitteratur AB, Lund, ISBN 978-91-44-05056-0

Kullberg, Birgitta (1996) *Etnografi i klassrummet*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-03090-8

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-00185-1

Lindblad, Ing-Britt (1998) *Uppsatsarbete – en kreativ process*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-00797-3

Ljungberg, Caroline (2005) *Den svenska skolan och det mångkulturella – en paradox?* Linköping, ISBN 91-85299-88-X

- Manji, Irshad (2008) *Det muslimska problemet – en mening till uppriktighet och förändring*, Elanders Sverige AB, Malmö, ISBN 978-91-977094-3-9
- M´rad, S och Kopilovic, S. (2003) *muslimer.nu – islam och muslimer bortom nyhetsrubriker*, Ideum Europa, Malmö, ISBN 91-974451-1-8
- Normell, Margareta (2002) *Pedagog i en förändrad tid - om grupphandledning och relationer i skolan*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-04129-2
- Olkiewics, Andrzej (2008) *Konsten att vara invandrare*, Genista förlag, Stockholm, ISBN 978-91-633-1278-6
- Otterbeck, Jonas (1993) *Muslimer i svensk skola*, Gleerups förlag, Kristianstad, ISBN 91-40-61724-6
- Otterbeck, Jonas (2000) *Islam, muslimer och den svenska skolan*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-00945-3
- Otterbeck, J och Hallin P (2010) *Samtidsislam – unga muslimer i Malmö och Köpenhamn*, Carlssons Bokförlag, Stockholm, ISBN 91-978-7331-317-9
- Patel, R och Davidsson, B (1991) *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-02288-3
- Quellerstedt, Mikael (2006) *Att lära sig hälsa*, Universitetsbiblioteket, Örebro, ISBN 91-7668-475-X
- Raustorp, Anders (2000) *Att lära fysisk aktivitet*, Kunskapsföretaget, Uppsala, ISBN 91-89040-27-9
- Roald, Anne Sofie (2009) *Muslimer i nya samhällen*, Daidalos AB, Göteborg, ISBN 978-91-7173-269-9
- Samuelsson, Jan (1999) *Islam i Sverige – nutid och framtid*, Natur och Kultur, Stockholm, ISBN 91-27-06835-8
- Samuelsson, Jan (1999) *Muslimers möte med svensk sjukvård och skola*, Studentlitteratur, Lund, ISBN 91-44-00700-0
- Statens invandrarverk, *Muslimer i Sverige*, Linköpings Tryckeri AB, Linköping, ISBN 91-7016-536-X
- Stenberg, Leif (1999) *Muslim i Sverige – lära och liv*, Bilda förlag, Stockholm, ISBN 91-574-5542-2
- Stenberg, Leif i Byström Janarv, G m.fl. (1998) *Gudastyrd vardag*, Utbildningsförlaget Brevskolan, Stockholm, ISBN 91-574-5285-7
- Svanberg, I och Westerlund, D (1999) *Blågul islam? Muslimer i Sverige*, Bokförlaget Nya Doxa, Nora, ISBN 91-578-0308-0

Svenska språknämnden (2000) *Svenska skrivregler*, Liber AB, Stockholm, ISBN 47-04974-X

Wedin, Ann-Sofi (2010) *Lärares arbete och kunskap – relationer, undervisning och betyg*, Studentlitteratur AB, Lund, ISBN 978-91-44-05191-8

Wijk, Johnny (2005) *Idrott, krig och nationell gemenskap – om riksmarscher, fältsport och Gunder Hägg-feber*, Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm, ISBN 91-7139-722-1

Åberg, Magnus (2008) *Lärardrömmar*, Mara Förlag, Göteborg, ISBN 978-91-974674-2-1

Internet

Skolverket, 3/11-11 kl. 15.34

Wikipedia, 26/11-11 kl. 16.51